

CZU: 352.071:94(498.7)

ELEMENTUL GREC ÎN INSTITUȚIILE ADMINISTRAȚIEI PUBLICE ALE BASARABIEI LA ÎNCEPUTUL SECOLULUI AL XIX-LEA

Valeriu HARABARA

Universitatea de Stat din Moldova

Prin crearea unui aparat politico-administrativ în Basarabia autoritățile țariste promovau reprezentanții etniei grecești în toate sferile administrației publice din Basarabia. Factorii ce au influențat acest proces au fost condiționați de pregătirea profesională și intelectuală a elitei grecești, precum și de cunoașterea mai multor limbi, inclusiv a limbii ruse. Nu mai puțin importantă în această ordine de idei a fost și poziția protectoare a autorităților țariste față de imigranții greci. Însuși statutul politico-juridic al Basarabiei din primul sfert al secolului al XIX-lea, favorabil pentru nobilii străini, a fost unul de cotitură în constituirea elitei de nobili greci în acest teritoriu. Politica respectivă a fost determinată atât de eforturile autorităților de a crea în teritoriul pruto-nistean anexat un suport social al țarismului, o imagine pozitivă a acestuia, cât și de interesele geopolitice ale Rusiei în Balcani.

Cuvinte-cheie: Basarabia, imigranți greci, interese geopolitice, autorități țariste, funcționari publici.

THE GREEK ELEMENT IN BESSARABIA'S PUBLIC ADMINISTRATION INSTITUTIONS AT THE BEGINNING OF THE 19TH CENTURY

By creating a politico-administrative apparatus in Bessarabia, the Russian "tsarist" authorities promoted the representatives of the Greek ethnic groups in all spheres of public administration in Bessarabia. The factors that influenced the process were conditioned by the professional and intellectual training of the Greek elite, as well as the knowledge of several languages, including Russian. No less important in this context was the protective position towards the Greek immigrants from the Russian "tsarist" authorities. The political and legal status of Bessarabia in the first quarter of the nineteenth century, favorable to foreign nobles, was a turning point in establishing the elite of noble Greeks in this territory. This policy was determined by the authorities' efforts to create a social support to support "tsarism", a positive image of it, as well as the geopolitical interests of Russia in the Balkans.

Keywords: Bessarabia, Greek immigrants, geopolitical interests, Russian "tsarist" authorities, civil servants.

Introducere

În urma anexării Basarabiei de către Imperiul Rus în anul 1812, autoritățile ruse au inițiat înlocuirea sistemului tradițional autohton de administrare cu cel țarist. În acest context a fost promovată politica de promovare a elementelor alogene în instituțiile administrației publice ale Basarabiei în detrimentul celor autohtone. Un rol important în acest proces li s-a rezervat reprezentanților etniei grecești, pe care îi regăsim pe toată scara ierarhică administrativ-politică din Basarabia, de la funcționarii locali până la guvernatorul civil al acestei provincii.

Cadrul cronologic al investigației are limita de jos anul 1812, când are loc anexarea spațiului pruto-nistean la Imperiul Rus. Limita superioară o constituie anul 1828 marcat de promulgarea de către împăratul Nicolae I a Regulamentului privind administrarea regiunii Basarabia, prin care a fost abolită autonomia acordată provinciei în baza Regulamentelor din 1812 și 1818. Delimitarea acestei perioade cronologice a fost determinată de următorii factori. În primul rând, menționăm că consolidarea comunității grecești pe teritoriul Basarabiei a avut loc în primele decenii după anexare, fapt condiționat de acțiunile protecționiste ale autorităților ruse față de această comunitate. Acțiuni confirmate de instrucțiunile amiralului P.Ciceagov adresate guvernatorului civil S.Sturdza la 23 iulie 1812, privind atragerea în comerțul basarabean a negustorilor străini, îndeosebi a celor greci, prin acordarea diverselor înlesniri [1, p.34]. Însă, politica de promovare a grecilor se va modifica în urma abolirii autonomiei; prin urmare, promovarea grecilor în cadrul instituțiilor administrației publice se va diminua.

Actualitatea științifică a temei investigate este determinată de lipsa unei lucrări speciale dedicate acestui subiect. Tema a fost abordată tangențial în studiile ce se referă la instituțiile de administrare a Basarabiei sau în materialele ce vizează istoria nobilimii basarabene.

Rezultate și discuții

Deși consolidarea comunității grecești în Basarabia are loc la începutul secolului al XIX-lea prin creșterea numărului grecilor în cele mai mari orașe basarabene, prezența lor pe acest teritoriu este atestată și în secolele anterioare. Prin urmare, aspectul continuității reprezintă o particularitate în evoluția acestei comunități. Mulți reprezentanți ai etniei grecești au deținut funcții administrative și în perioada anterioară anexării Basarabiei.

O parte din funcționari au rămas pe teritoriul Basarabiei, acceptând dominația rusă. În lista nobililor din 1817 îi regăsim pe Alexandru Iordache (ispravnic la Greceni, 1810), Petrache Catargi (Soroca, 1810), Alecu Ghica (fost pârcălab la Hotin, 1810), Milo Iordache (Soroca, 1808), Teodoro Iordache (Tamarova, 1810) și Vasile Rosset (Lăpușna, 1808) [2, p.125]. Prezența grecilor în instituțiile locale în timpul războiului este argumentată în baza documentelor de arhivă, în care îl regăsim pe Nicolae Paleolog care exercita funcția de sameș al isprăvniceii Soroca; acesta informa autoritățile că nu poate colecta impozitele [3, fila13].

Prezența grecilor în sistemul de administrare din ținuturi o sesizăm prin actul din 14 iulie 1816, prin care sunt confirmați candidații la funcțiile de ispravnic. În acest context menționăm că în ținutul Soroca în această funcție este numit serdarul Panait Leonard, în ținutul Hotărniceni – Ioniță Cantacuzino, în ținutul Hotin ca pârcălab este desemnat funcționarul Iamandi, iar în Orhei – Zamfirachi Ralli [4, p.79]. Aceștia se bucurau de sprijin din partea elitei românești care susținea candidaturile grecilor românizați. Este cazul mitropolitului Bănulescu Bodoni care în anul 1814 i l-a recomandat lui A.N. Golîțan pe general-maiorul Ilie Catargi în calitate de guvernator civil al Basarabiei, caracterizându-l ca o persoană ce și-a demonstrat devotamentul față de Rusia, s-a remarcat printr-un „... comportament cinstit, având capacitatea de a conduce această regiune” [5, p.366]. Printre calități se menționa și faptul că Catargi cunoștea limba localnicilor de aici, dat fiind că facea parte din boierii autohtoni. Deoarece Ilie Catargi nu reușește în intențiile sale, autoritățile ruse oferă această funcție importantă unui alt grec, și anume – lui Constantin Anton Catacazi, care apare pe teritoriul Rusiei în septembrie 1807, unde s-a refugiat împreună cu principele Constantin Ipsilanti. Bucurându-se de încredere din partea autorităților țariste, în luna decembrie 1817 acesta este desemnat guvernator civil al Basarabiei [6, p.431]. Un alt grec care și-a făcut carieră politică pe teritoriul Basarabiei este Ivan H. Kalagheorghe. Acesta a fost trimis în Basarabia prin ordin imperial, fiind numit în funcția de guvernator civil al Basarabiei începând cu februarie 1816, funcție pe care a deținut-o până în decembrie 1817 [7, p.443].

În baza datelor oferite de A.N. Krupenschi [8, p.174] sesizăm diversitatea funcțiilor publice ocupate de greci: judecători, comisari, membri ai diferitor instituții de ordin judecătoresc sau administrativ, trezoreri, iar prezența lor în politică s-a manifestat prin desemnarea ca deputați din partea nobilimii în diverse ținuturi ale Basarabiei. În acest context aducem câteva nume ale grecilor românizați care au deținut funcții în perioada dominației țariste, cum ar fi: Toma Paninopolo, judecător în ținutul Orhei (1822-1825), Cațica Vasilii, nobil, judecător în ținutul Orhei (1818-1821, 1825-1826, 1828-1831) și deputat al nobilimii în ținutul Iași (1822-1825); Iamandi Ivani Vasilii, asesor colegial, deputat al nobilimii din ținutul Hotin (1822-1825); Canano Ioan, consilier de stat, deputat al nobilimii din ținutul Hotin (1825-1828); Patarachi Gheroghe, ispravnic în Ismail (1822-1825) Pavlioti, comisar al ținutului Bender (1822-1825) și Dimitriu Polihroni, trezorier în Ismail (1828-1831) [9, p.81-147]. Etnicii greci sunt reprezentanți în instituții importante ale Basarabiei. Astfel, printre membrii Consiliului Suprem aleși din partea nobilimii basarabene îi regăsim pe Zamfirachi Ralli (1818-1821), Sandu Feodosiu (1818-1821), Petrache Catargi (1822-1825), Apostolache Stamo (1825-1830), Ioan Canano (1828-1831) [10, p.3].

De menționat că interesele grecilor erau destul de diversificate, manifestându-se prin dese schimbări în funcții publice. În acest context se înscrie Alecu Leonard, care a intrat în anul 1810 în serviciul statului Moldovei, fiind trimis ca funcționar în regiunea dintre Prut și Nistru, unde a rămas după anul 1812. A exercitat o serie de funcții administrative, cum ar fi: vameș la vămile Sculeni și Noua Suliță (8 decembrie 1813 – 10 ianuarie 1817); ispravnic în Soroca (aprilie 1817 – 20 ianuarie 1819); funcționar în Cancelaria Rezentului Plenipotențiar al Basarabiei (1819-1823). Susținător și participant al Eteriei la 1825, a fost ales mareșal al nobilimii din ținutul Iași (1824-1830, Bălți și Soroca). Iar în anul 1827 devine mareșal al nobilimii din Basarabia, în locul lui Ioniță Bașotă. Ocupând funcția respectivă se manifestă ca un apărător al limbii române, informându-l pe contele Voronțov că documentele trebuie să fie publicate cu traducere în această limbă [11, p.36]. Pentru activitatea sa prodigioasă autoritățile țariste i-au acordat drept distincție un inel. De asemenea, Alecu Leonard s-a manifestat în activitățile de suprimare a răspândirii ciumei în Basarabia din 1829. Un an mai târziu, în 1830, din cauza molimei decedază [12, p.181].

Printre alți funcționari de origine greacă sunt de menționat Petrache Catargi și Nicolae Catargi, care dețineau funcția de consilier în Departamentul I al Guvernului Regional al Basarabiei (1813-1816) [13, fila 2 - verso], Catacazi, Millo și Catargi funcționari în Departamentul juridic, secția procese civile (1816-1818), iar în perioada 1818-1828 grecul Millo exercita funcția de consilier din partea nobilimii [14, p.319-321]. Apostolache Stamo (1755-1830), secretar al lui Dimitrie Moruzi, după Congresul de Pace de la București se stabilește în Basarabia, unde la data de 2 septembrie 1814 devine funcționar de clasa a VI-a în cadrul Ministerului de Externe al Rusiei [15, p.354]. Poetul Pușkin exilat în Basarabia în anii 1820-1823 vizita deseori casa lui Ralli, unde discuta cu soții Stamo, poreclindu-l pe Apostolache „conducteur de beliers”, făcând aluzie la numărul însemnat de greci din preajma sa. Ajuns la gradul de funcționar de clasa a IV-a, Stamo a fost ales în 1825 deputat în Consiliul Suprem. A decedat în 1830, fiind înmormântat la cimitirul Râșcani din Chișinău [16, p.37].

În rândul elitei politice a Basarabiei îl includem și pe Iordache Catargi (1797-1871), fiul lui Petrache Catargi, care a jucat un rol însemnat în viața obștească a Basarabiei după 1812. A fost deputat în Consiliul Suprem al Basarabiei (1822-1825), continuându-și cariera în calitate de mareșal al nobilimii din ținutul Iași, unde s-a înrudit cu o familie greacă, Safta Sandu Feodosie [17, p.114]. Iar la 30 noiembrie 1818 principele Cantacuzino și N.Leonard au fost propuși ca membri ai comisiei pentru redactarea unei colecții de legi pentru Basarabia [18, p.640]. Grecii erau desemnați ca membri ai mai multor comisii ce urmau să rezolve multiple probleme sociale. Astfel, cneazul Cantacuzino, funcționarii Anapelo Bali și Nicolae Leonard sunt atestați în comisia instituită de rezidentul plenipotențiar al Basarabiei A.N. Bahmetev care avea ca scop elaborarea unui regulament ce urma să stabilească relațiile dintre moșieri și țărani [19, p.56]. Pe Nicolae Leonard îl regăsim și în funcția de vistiernic al județului Hotin în perioada 1822-1825 [20, p.81].

Cunoașterea mai multor limbi a determinat faptul ca reprezentanții etniei grecești să fie angajați de autoritățile țariste ca traducători și secretari. Realități sesizate de F.Wighel, care menționa problemele lingvistice ale boierimii locale: „... niciunul din ei nu cunoștea rusa și nu era cointerestat să viziteze Moscova sau Sankt Petersburgul” [21, p.98]. Un factor ce a determinat promovarea grecilor în funcțiile respective era și pregătirea insuficientă al funcționarilor ruși, fapt constatat și de țarul Alexandru I: „funcționari nesatisfăcători, ruși nedoriți, recrutați în mare grabă” [22, p.121].

Astfel, în calitate de traducător în Cancelaria de Stat este atestat la 12 august 1813 comisul Ianachi Scordeli [23, f.430]. De exemplu, Consiliul Suprem al Basarabiei dispunea de doi secretari, în anul 1821 fiind angajat grecul Toma Ioan Paninopulo [24, f.9]. Acesta este atestat documentar în anul 1815 alături de căminarul Zamfirache Ralli ca membri ai Comitetului celor doisprezece ce avea ca scop consolidarea legilor moldave, menținerea privilegiilor și datinilor locale [25, p.59]. Funcția de arhivar este ocupată, începând cu 20 februarie 1825, de grecul Dimitrie Mallu-Petro, care cunoștea limbile română și rusă [26, f.311]. După ce în anul 1824 a fost lichidat Biroul moldovenesc al Guvernului Regional al Basarabiei, în cadrul instituției executive a activat o secție moldovenească provizorie, unde sunt atestați doi traducători. Din februarie 1824, până în februarie 1825 ca funcționar a activat grecul Constantin Scodre [27, f.50].

Grecii reușesc să se încadreze în instituțiile administrative ale orașului Chișinău. Spre exemplu, în anul 1819 pentru sarcini administrative și judecătorești ale negustorimii Chișinăului se înființează un Magistrat condus de un burgomistru și doi ratmani. Primul burgomistru este un reprezentant al etniei grecești, și anume – Stavru Dimu (1819-1821) [28, p.89], care a întreprins mai multe acțiuni în beneficiul urbei, cum ar fi majorarea bugetului orașului în baza sporirii taxelor de impozit pentru negustorii străini. De asemenea, a dat în concesiune contra plată unele domenii de activitate din gospodăria orașului și a supravegheat calitatea produselor alimentare înaintate spre vânzare [29, f.526]. Grecii sunt atestați ca deputați în Duma orașănească; de exemplu, în anul 1815 în Duma din Ismail activau ca deputați Sterio Papanopulo Duma și Ivan Gheorgandopulo [30, f.24].

Numărul mare de negustori în orașele basarabene a determinat necesitatea unor judecătorii comerciale care urmau să rezolve litigiile ce țineau de activitatea comercială. Subiectul dat a fost abordat de istoricul V.Tomuleț, care a evidențiat specificul organizării acestor judecătorii în Reni și Ismail [31]. Prezența grecilor în procesul de constituire a judecătoriilor comerciale este atestată în Reni, unde au fost înaintați 12 deputați (majoritatea greci), pentru a fi aleși ca membri ai judecătoriei. La data de 21 decembrie 1820 a avut loc alegerea candidaților în judecătoria comercială din partea orașelor Ismail, Reni și Akkerman. Din partea orașului Reni au participat grecii: A.Ksodul, D.Pogonato, M.Iatros și C.Mandrohi. Iar în Ismail printre partici-

panții la alegere îi regăsim pe C.Saogoglu și C.Iorgati. La 31 decembrie Guvernatorul civil al Basarabiei i-a desemnat în funcții pe A.Ksodul la judecătoria Reni și pe C.Iogati la cea din Ismail [32, p.282].

Ca judecător în Orhei este atestat și grecul Nicolae Dimi, a cărui activitate profesională a continuat până în anul 1834 [33, f.394].

Dislocarea flotei dunărene în Ismail a determinat prezența în această așezare a unui număr important de marinari și ofițeri, mulți dintre ei fiind de origine greacă, cum este cazul lui Egor Manganari care și-a făcut serviciul militar în acest oraș în anii 1816-1824 [34, p.122]. Printre funcționarii de origine greacă era comandantul flotilei rusești din sectorul basarabean al Mării Negre căpitanul Popandopulo, care în anul 1813 stimula colonizarea localității Vâlcov cu rascolnici nekrasoviști veniți din Imperiul Otoman [35, f.1066]. În anul 1813 membru al comitetului provizoriu al carantinei din Ismail este desemnat ofițerul grec Kalinatiano [36, p.149]. Menționăm, de asemenea, că unele puncte vamale au fost încredințate etnicilor greci; spre exemplu, punctul vamal de la Ștefănești era condus de serdarul grec Panait Leonard [37, f.3-verso].

Deși promovați de autorități, grecii erau subestimați de elita rusă, un exemplu în acest sens fiind memoriul lui F.F. Wighel adresat contelui Voronțov, în care pe lângă defăimarea moldovenilor utiliza epitete ofensatoare și față de reprezentanții boierimii grecești românzate. Astfel, în opinia lui, familia Catargi „prea bine înțelege interesele sale” și se distinge prin „demență și ignoranță”, Ralli „este un dement”, iar Sandulachi Teodosiu „este un ticălos ordinar” [38].

Implicarea activă a grecilor în instituțiile publice ale Basarabiei a fost determinată și de rapida lor rusificare. Procesul rusificării elitei locale nu este specific doar Basarabiei, același fenomen avea loc în tot cuprinsul Imperiului Rus. Ca argument servește și opinia cercetătoarei T.V. Bogdanova, care susține că procesul de asimilare a elementelor străine din cadrul elitei nobiliare ruse scade de la 25 la 15% în primele decenii ale secolului al XIX-lea [39, p.39-44]. Un instrument de rusificare era și acordarea diferitor funcții, titluri în instituțiile administrative. Spre exemplu, la 29 aprilie 1818 imperatorul rus a instituit în Basarabia „pentru munca depusă în administrarea regiunii” următoarele titluri: asesor colegial, secretar gubernial, consilier titular, secretar colegial [40, f.2-verso].

Concluzii

Constituirea provinciei Basarabia în componența Imperiului Rus a determinat autoritățile ruse să antreneze elementele alogene în administrarea provinciei, printre care s-au evedențiat și reprezentanții etniei grecești. Această decizie a fost dictată de următorii factori:

1. Insuficiența cadrelor calificate în instituțiile publice ale Basarabiei a determinat autoritățile ruse să promoveze reprezentanții etniei grecești, mulți dintre care aveau o pregătire profesională și experiență acumulată în activitatea de administrare, prin ocuparea funcțiilor publice în spațiul pruto-nistean anterior evenimentelor din 1812.

2. Pregătirea intelectuală – cunoașterea de către greci a mai multor limbi, printre care și cea rusă.

3. Factorul politic – o mare parte din grecii basarabeni promovau o politică prorusă. Prin susținerea acestora autoritățile ruse urmăreau crearea unui suport social al noului regim.

Referințe:

1. TOMULEȚ, V. Componența etnică și numerică a burgheziei comerciale în Basarabia (anii 30-60 ai sec. al XIX-lea). În: *Clio. Almanah Istoric*. Ediția 1997. Chișinău, 1998, p.33-49.
2. BOLDUR, A. *Basarabia românească*. București: Carpați, 1943. 188 p.
3. ANRM, Fond 1, inv.1, d.2286, 13 f.
4. POȘTARENȚU, D. *Destinul românilor basarabeni sub dominația țaristă*. Chișinău: CPUSM, 2012. 546 p.
5. ЩЕГЛОВ, Д. Участие Митрополита Гавриила в гражданском устройстве Бессарабии. В: *Кишиневские епархиальные ведомости*, 1902, №17, с.366.
6. POȘTARENȚU, D. *Op. cit.*
7. Ibidem, p.443.
8. КРУПЕНСКИЙ, А.Н. *Краткий очерк о Бессарабском дворянстве (1812–1912)*. Санкт-Петербург, 1912. 174 с.
9. Ibidem, p.81-147.
10. Ibidem, p.3.
11. POȘTARENȚU, D. Eliminarea, în 1828, a limbii române din sistemul administrativ al Basarabiei. În: *Limba Română. Revistă de știință și cultură*, Anul XXII, 2012, nr.5-6(203-204), p.81-89. ISSN 0235-9111

12. BEZVICONI G. *Profiluri de ieri și de azi. Articole*. Chișinău: Librăria Universitară I.Cărăbaș, 1943, p.181.
13. ANRM, Fond 5 inv.3, d.1, f.2 – verso, 4, 16.
14. TOMULEȚ, V. *Cronica protestelor și revendicărilor populației din Basarabia (1812-1828): (în baza documentelor depozitate în Fondul 2 „Cancelaria guvernatorului Basarabiei” al Arhivei Naționale a Republicii Moldova)*. Vol.II. Chișinău: CEP USM, 2007, p.319-321.
15. CERNOVODEANU, P. *Călători străini despre Țările Române în secolul al XIX-lea: serie nouă*. Vol.X (1801-1821). București: Editura Academiei Române, 2004, p.354.
16. BEZVICONI, G. Manuc-Bei. Ediția a II-a. În: *Din trecutul nostru*, 1938, anul VI, nr.54-55. Chișinău: Tipografia Uniunii Clericilor Ortodocși din Basarabia, p.1-55.
17. BEZVICONI, G. Boierii Catargi. În: *Din trecutul nostru*, 1936, anul IV, nr.36-39, p.107 -126.
18. CHICUȘ, N. Promovarea valorilor occidentale în Estul Europei prin procesul de codificare a legislației moldovenești în Basarabia la începutul secolului al XIX-lea. În: *Țara Moldovei în contextul civilizației europene: Materialele Simpozionului internațional, noiembrie 2008: In honorem Gheorghe Gonța*. Chișinău, 2008, p.640.
19. TOMULEȚ, V. *Cronica protestelor...*, p.56.
20. КРУПЕНСКИЙ, А.Н. *Краткий очерк ...*, p.81-147.
21. ВИГЕЛЬ, Ф.Ф. *Воспоминания*. Москва: Университетская типография, 1865, с.98.
22. CORNEA, S. Instituirea forțată a sistemului de administrare provizorie a Basarabiei în primii ani ai ocupației rusești(1812-1816). În: *Materialele Simpozionului științific internațional „200 ani de la anexarea Basarabiei de către Imperiul Țarist: Consecințele raptului teritorial pentru românii basarabeni”*. Cahul, 2012, p.102-129.
23. ANRM, Fond 5, inv.1, d.1, 430 f.
24. ANRM, Fond 3, inv.1, d.224, 9 f.
25. ПОНАМАРЕВ, А. Приезд Павла Свинына в Бессарабию и создание Комитета двенадцати в ноябре 1815 года. În: *Materialele Simpozionului național (cu participare internațională)*. „Nobilimea basarabeană în epoca reformelor din Imperiul Rus”. În memoria lui Alexandru Matei Cotruță. Ediția I (Chișinău, 30 noiembrie – 1 decembrie 2010) și ediția a II-a (Chișinău, 5-6 octombrie 2012) . Chișinău: Reclama, 2013. 278 p.
26. ANRM Fond 3, inv.1, d 568, 311 f.
27. ANRM, Fond 3, inv.I, d.568, 50 f.
28. BEZVICONI, G. *Profiluri de ieri ...*, p.89.
29. ANRM, Fond 75, inv.1, d.124, 526 f.
30. ANRM, Fond 2, inv.1, d.245, 124 f.
31. TOMULEȚ, V. Contribuțiile negustorilor basarabeni la instituirea Judecătorii Comerciale din Basarabia. În: *Analele științifice ale Universității de Stat din Moldova. Seria „Științe socioumane”*. Chișinău, 2001, vol. II, p.278-298.
32. Ibidem, p.282.
33. ANRM, Fond 88, inv.1, d.443, 394 f.
34. ПРЯХИН, Ю.Д. Греки – моряки Манганари в истории мировой гидрографии флота России. В: *Российско-греческие государственные церковные и культурные связи в мировой истории*. Москва, 2008. 350 с.
35. ANRM, Fond 2, inv.1, d.80, 1066 f.
36. TOMULEȚ, V. *Politica comercial-valală a țarismului în Basarabia (1812-1830). Documente inedite din arhivele Rusiei, Ucrainei și Republicii Moldova*. Chișinău, 2002. 423 p.
37. ANRM, Fond 6, inv. 2, d.16, 3-verso f.
38. ВИГЕЛЬ, Ф.Ф. Замечания на нынешнее состояние Бессарабии. В: *Русский архив. Историко-литературный сборник*, 1893. Выпуски 1-4, с.36.
39. БОГДАНОВА, Т.В. К вопросу об источниках формирования и сословном составе российского дворянства в XVIII в. В: *Вестник Московского государственного областного университета*. Серия «Исторические науки», 2010, №4-5, с.39-44.
40. ANRM, Fond 88, inv.1, d.40, 2 - verso f.

Date despre autor:

Valeriu HARABARA, doctorand, Școala doctorală Istorie, Arheologie, Filosofie, Universitatea de Stat din Moldova.

E-mail: vharabara@gmail.com

Prezentat la 05.05.2018